DE BRIEVEN VAN GOUVERNEUR VAN AERSSSEN
VAN SOMMELSDIJK AAN DIRECTEUREN DER
SOCIETEIT VAN SURINAME UIT HET JAAR 1684.

MEDEGEDEELD DOOR

MR. R. BIJLSMA

IV

Edele Groot Achtbare Heeren.

Hebbe den 17e deser met het arrivement van het schip de Propheet Samuël, schipper Abraham Centsen Vos, UE: aen mijn geaddresseerde depesches wel ontfangen ende met alle satisfactie, vergenoegen ende erkentnisse daer uyt verstaen, mijn arrivement alhier voor eene aengenaeme tijdinge te hebben ontfangen, Haere Ed. Gro: Achtb: bedanckende van haere geaffectioneerde toewensinghe, verhopende ongetwijffelt Haere Ed: Gro: Achtb: meerdere redenen daer toe te sullen geven alsoo dagelijcx van meerdere verwachtinge, onder Godes genadige zegen sullen hebben de effecten te genieten, alsoo hoe langer hoe meer volgens mijne voorgaende, hier de saecke naer wensch uytvallen tot eene generale satisfactie ende vergenoeginge, jae selfs, van de groote tegenstrijders ofte contrarieerders in het beginne; sulcx nu ruste ende eenigheyt bemercke daer door de verdere deugden sullen comen toe te vloyen, als wij waere iveraers inplaats van huijrlingen tot leeringe, onderwijsinge ende stichtinge van een onwetende en ongeregelde gemeijnte door UEd: Gro: Achtb: goede sorge sullen hebben becomen, recommanderende de eerwaardige classis in dese electie de waere ende onvermoeyelijcke eijver te willen doen ontwaecken en van alle vleeschelijcke ende menscheelijcke affecten te suyveren ende reynigen, opdat hier waerlijck geene wolven in schaepsklederen volgens haer eijgen voorgeven soude mogen werden overgesonden uijt vreesse ick haer, haere wolven, inplaats van schaepen, weder terugge soude genoot saeckt sijn te senden, want hier geen schorffde herders onder

een schorffde gemeijnte en soude dienen, volgens haer ordinaris gebruijck, naer de vreemde gewesten, en hier voor eenen waeren iveraer ofte twee, werck genogh sal wesen met ongetwijfelde goede vruchten, onder genaemde Christenen, Indianen ende Negers.

Wat de clachten belangen van de eerwaardige classicale vergaderinge, aen UEd: Gro: Achtb: gedaen ¹⁾, is mijn seer leet te verstaen, dat op valsche rapporten soo voorbarigh sijn geweest, om vuyle, ende valsche overdraginge soo lichtvaerdigh van mijn aentenemen, alsdat ick soude priesters ofte papen in soldate kleederen gedeguisseert geheymelijck wolven in schaepskleederen hebben overgebracht, het deguisement is mallitieuuselijck vuyl, valschelijck en voor een soussje daar bijgevoeght, mijn refererende sonder meerder justificatie aen de monsterrolle uyt Texelgeschreven, ofte aldaar sijn gevonde als mede op de getuygenisse van alle het volck van het schip, ofte niet als papen ende priesters van elckeen en sijn bekend geweest, geene schaduwe van swaerigheyt hebbende gemaect op het versoeck van de heer van Hulten, daertoe versoght sijnde van verscheyde inwoonders van Suriname Roomsgesinde, hem sulcx te consentere op dese conditie; vooreerst dat geen Jesuiten en souden sijn, soodanige niet willende gedogen, ende ick die sonder verdere forme van proces alhier soude doen ophangen; ten tweede dat zij haer hier modest, discreet ende buijten eenige ergernisse en schandael te geven, haer leven, handel ende wandel aenstellen souden gelijk tot noghtoe is geschiet, haeren gepretendeerden godsdienst oeffenende binnens huijs, sonder clockgeruchte, dopende ende trouwende met mijne kennisse ende concent die van haere geloove sijn, alles vertrouwende billijck ende redelijck te wesen, werdende het selvige in het vaderland gepermitteert waervan de colonie eene dependentie is; bovendien de Catholijcke hier gedogende, can haer haere godsdienst niet werden geweijgert sonder de vreetste tirannije, van welcke tirannije wij altijd Roomen hebben gereprocheert, geblammeert ende beschuldight, de waere relisie nooijt hebbende verdruckt nogh vervolght, maer het selvige altijd geleden; dat de fleurons van de croone van onse gereformeerde kercke geweest

¹⁾ De classicale vergadering te Amsterdam had aan Directeuren der Societeit er over geklaagd, dat twee Roomsche priesters, als soldaat verkleed, naar Suriname waren overgestoken met het schip de Sint Pieter, en dat zij in de kolonie hunne religie in het openbaar exerceerden tot ergernis van die der ware gereformeerde religie. (Brief van Directeuren aan Van Aerssen d.d. 10 Mei 1684).

is, die onse weder partijders altijd geconfondeert heeft; nooijt sullende werden bevonden dat onsen Heijlandt en Salichmaecker de Heere Jesus sijne appostelen ofte dissipulen eenige sententie van condemnatie hebben uijtgesproocken tegens eenige onge-loovige maar alleen de affgesondene geordonneert te gaen leeren ende onderwijsen, ende tegens de hartneckige het stoff haerer schoenen tot getuygenisse tegens haer te schudden als Gode alleen daarvan de vraecke toecomende; den oest is groot ende overvloedigh dogh de iveraers ende aerbeyders weijnigh, omdat men op de muyltjes hier die niet vergaderen en can; dat hier sooveel goudt als wel sielen soude cunnen werde gewonne soude de toeloop overvloedigh sijn, Gode geve dat hier door tot jalousie moghten werden opgeweckt, Godts handt is allomme swaer op onse kercke omme tot bekeeringe de herders, ende leeraers op te wecken, ende bekeert sijnde haere gemeente iverigh, naerstigh ende onvermoeyelijck daertoe te vermaenen, als mede het rijcke onses Heeren Jesu Christij voort te setten, buijten baetsughte, ende eyge weereltsche interesse, die haer dagelijcx doen seggen, die den altaer dient, moet van den altaer leven.

Wat de oudere soldaten belanght sal in het toecomende sorge dragen, dat die naer het vaderlandt sullen willen vertrecken soodanige declaratie sullen teecken en als UEd: Gro: Achtb: tot justificatie van haere pretentie ¹⁾ met eene gemutineerde gemoet en complotteringe hare verscheene gages hebben met de voet gestooten ende daarvan gerenoncieert volgens copye hier annex.

Uyt de staet van het magasijn sullen haer Ed: Gro: Achtb: cunnen sien hoe valschelijck gelogen wort, dat hier geen rantsoen aen de soldaten wert uijtgedeelt; gaet oock hier nevens de staet van onse resterende finantie, als mede oock van onse gantsche militie die versterkinge van node heeft, als bij de voorgaende brieven reets notitie hebbe gegeven waertoe ick mijn om cortheyts wille refereer, welcke ons hier niet meer tot laste sullen sijn op die voet als hebbe geschreven.

UEd: Gro: Achtb: voorsorge wegens het provideren van een goet aental slaaven heeft ende sal de colonie ten hooghsten verblijden, sijnde het eenige middel waardoor de colonie can en moet werden groot gemaect, het generael als het particulier geene andere voortganck connende hebben.

En wat is concernerende UEd: Gro: Achtb: reflectie wegens den Grooten Affricaen ofte andere scheepen meer, door de zee-

¹⁾ Blijkbaar is hier o.a. een woord als „verlangen” uitgevallen.

roovers de Trompeuse, ende Resolution genomen ¹⁾, can haer Ed:Gro:Achthb: consideratie niet apprehenderen, wegens de Ed: Westindische Compagnie onser lande concernerende, tot restitutie aen de selvige, ende tot confiscatie van andere ende vreemde natien, uijt redenen door mijn altijt voor een regelsnoer en maxime gehouden aen andere niet te doen dan hetgeene men soude willen ende begeren aen sighselven te sullen geschieden, dogh de matterie dieper doortastende ende deurgrondende, gepresupposeert sijnde, dat soodanige vergoedinge billijck werde geoordeelt, het geene nogh in costuyme nogh reghten en sal cunnen werden gedoceert, dese vergoedinge soude maer pro rato van de hoofden connen en behooren te werden uytgereeckent volgens het getal van de sterckte van elcke zeeroover en hoeveel elck een van elck schip van de compagnie heeft genoten, calculatie die onmogelijck netto niet en can werden uijtgecijffert, soude mede in deductie moeten comen, wat dat elckeen van haer verconsumeert heeft soo tot nootsaeckelijck onderhoud als plaisier en wellusten van drinken, speelen, en hoereren waervan eenige staeltjes in haer bekentnisse connen werde gesien. Ick en twijffele niet off daer sijn seer wijse en gauwe heeren in de voorz. Ed: Westindische Compagnie, en soo sijn mijn dit netto weten te bereeckenen, soo sal voortaan elck van haer in mijn ooghe eenen grooten Apollos wesen; Ick sal hierbij nogh objecteren de lorrendrayerije bij de schippers en mattrosen gepleeght, als bij confiscatie de Ed: West-Indische compagnie competerende; in het vaderlandt soude wel behooren op die voet haer te werden geadjudiceert als hebbende het selvige reght; hier en boven is dit te considereren dat het schip de Trompeuse nogh de Resolutie niet en sijn hernomen, maer eenige die met de selvige hebben gevaeren, welcke naerdatt verscheyde capture hebben gedaan gehad naer gedeijlde buijt verscheyde van haer naer vreemde gewesten sijn verreyt en weynige hier sijn comen te lande, alle het buytgout van alle de scheepen is door elck van haer in een massa gebracht, wie sal mijn weten te seggen wat het selvige goud is dat uijt den Affricaen ofte andere Compagniescheepen is gecomen, want geene reght en soude in consideratie connen comen dan het selvige goudt, sulcx mijns oordeels een gantsche ongefundeerde pretentie, tegens

¹⁾ Directeuren der Societeit hadden aan Van Aerssen geschreven, dat wanneer mocht blijken, dat het op de gevangen genomen zeeroovers gevonden goud afkomstig was van W. I. C. schepen, restitutie zou moeten volgen aan de W.I.C., maar dat goud, door hen geroofd uit schepen van andere, vreemde natiën, geconfiskeerd en verdeeld zou moeten worden.

practijcq ende reghten van de militaire dissipline, de welcke adjugeert, dat hetgeene eene vijant van sijne genomene buijt, naer expiratie van eenige dagen wert hernomen, blijft ten proffijte van den nemer; soude oock verder een premium meriteren die sulcke schelmen weten te attrapperen, waardoor de zeevaart vejiligh wert gemaectt, als daerbij ten hooghste geinteresseert sijnde, dan ongefundeerde pretentien en actiën te moveren; Dit sijn mijne consideratiën, wat het stuck te reght belanght, daer sal ick bijvoegen het reght dat een gouverneur in sulcken cas concerneert als bij voorreght, niemant (sonder roem) dese uijtvoerige hebbende gedaen als ick alleen; dogh van alles onderwerpe ick mijn aen UEd: dissisie sonder dat ick in het toecomen- de daer iets meer op sal repliceren; het proces sententie nevens de stucken reets sijnde gesonden, verhope sullen sijn ontfangen.

Het comt de heer secretaris Marcus Broen ¹⁾ nevens sijne familie wat vreemt voor dese veranderinge van verhuysinge, dese magh wel de eerste sijn geweest, sullen dagelijcx meerdere voor comen, tot dat het landt sal hebben leeren kennen en watterinne steeckt, sullende wel dienen sonder veel uijtstel sijne jaeren te besteeden tot benefitie van sijne familie, waertoe de secretarye wel als een groot hulpmiddel can werden geconsiderceert, dogh de groote acquesten door de plantages werdende verkregen, sal niet mancqueren hem van alle nodige instrumenten te besorgen tot uijtvoeringe ende sijne employen concernerende, waarvan om cortheyts des tijts sigh de gelegentheijt niet en heeft gepre- senteert om te discoureren.

De heer commandeur Laurens Verboom, hebbende Haer Ed: Gro: Achtb: missive ofte articul hem concernerende gecommuni- ceert, heeft hem ten hooghsten danckbaer gethoont, haer Ed:- Gro: Achtb: dienaengaende ten hooghsten bedanckende, sullen- de het selve personelijck comen doen soo haest als in het vader- landt sal sijn gearriveert, ten dien eynde hij sigh in het schip van schipper Antheunis Tange ambarqueert op Zeelandt, door wien als dan breeder alle particulariteyten van dese gewesten ende colonie als van de tegenwoordigen toestant der selvige sult cunnen werden geïnformeert, dogh op het sujet der Fransche sigh altijt

¹⁾ Broen, een gefailleerd Amsterdammer koopman, was door Directeu- ren benoemd tot secretaris der kolonie, om dienst te doen bij het Hof van Politie en het Hof van Civile Justitie, voor de uitoefening der notarielele practijk, enz. De Gouverneur had, zooals wij weten, zijn eigen secretaris (Adr. de Graaff).

seer parthijdig heeft verthoont, sal dienen alleen tot advertentie, ofte advies.

De ses metale bassen met de twee mortieren sullen op haere aencomste goede sorge dragen dat wel geviert ende besorght sullen werden.

Hiermede oordeelende haer Ed: Gro: Achtb: laeste, aen mijn geschrevene missive te hebben beantwoort, sal daer bijvoegen dat alles als nogh in een goede ende geruste toestandt is, dat een en dertigh slaven uyt het laeste schip de St. Jan eene costplantage voor reeckeninge van de Societeyt hier aen het fort hebbe beginnen op te righten, ende beweren dat naer wensch succedeert, het welcke reets vier a vijff andere heeft geëncourageert oock te beginnen, waer door wij seer groote ende bequame openinge hier omtrent het fort become, het welcke alhier de vrese van de Indianen van dese sijde vermindert, sijnde sedert mijne comste door haer niets ondernomen; ende in weynige maenden de levensmiddelen van aertvrughten rijckelijk sal doen abonderen, streckende tot groote verversinge ende onderhout van de ingesetenen alhier, ende gantsche colonie, sullende dat begoste werck van costplantages met het eerste aencomende negerschip omtrent Serenou ¹⁾ sterck voort setten, alwaer de stapel van de negers in het toecomende staet maecke te houden, als daertoe defftig toegelegen ende seer hoogh ende bequaem is, doende rechte voort sterck aen de post van Para wercken om ons daer soo veel te beeter te decken, dat de securiteyt tegens de Indianen van meest de geheele colonie is.

Wij hebben hier seeckere marrel uyt de grondt gehaeldt dat het vaderlandtsche calck overtreft, hadden wij nu maer steenbackers, want onse kleij niet te verbeteren en is, ick sagh cans binnen twee a drie jaeren de gantsche colonie in steenen huijsinge te sien gemetamorfoseert en verandert, daerbij voegende quantiteyt van metselaers die hier oock seer ontbreecken, dogh moeten in het vaderlandt op vast tractament nevens de cost schriftelijk werden aengenomen voor drie a vijff jaeren, want hier anders stracx door de anderen werden gedebocheert, als ick voor desen al hebbe geschreven, gelijk oock wegens molemaeckers en timmerluijden, welck gebreck door alles hier langhsaem voortgaet, ende het werck hier niet en can werden voortgeset, waerover elckeen is clagende; hadde oock voor mijn vertreck aen de heer van Hulten een memoritie wegens de ingredienten tot de vier-

¹⁾ Surinau.

wercken dienstigh ter handt gestelt, met versoeck het selvige te willen doen besorgen, dat met St. Piter nevens mijn moghte overcomen, het geene tot noghtoe niet en is geschiet, waerdoor wij bij occasie soude connen verlegen wesen, wenste daervoor moghte wesen sorge gedragen, als oock dat de twee dommecrachten reets in den Hage betaelt, oock werden overgesonden ons alhier seer dienstigh; ende geordonneert was, dat tot de heer Nieupoort soude door de Mr. Glom vierwercken werden bestelt; de sluytagie van sejlen hier extraordinaris groot vallende diende wel in voorraet met twee stel te werden versien tot de barques, als de vorige sijn geweest; oock van een halff dosijn trommels, dogh goede quantiteit vellen wel versien van peper ende met loock versorgt tegens de cackerlacken alhier, die se anders haest hier hebben geruineert en doorboort; versoecke de heeren het schip de St. Jan niet meerder tot diergelijcke voyages in te huijren en te gebruijcken, als daertoe onbequaem, vooreerst seer ranck ende geen last cunnende voeren ende de capiteijn redenen heeft van hem niet te veel te vertrouwen, waervan hij haer Ed: Gro: Achtb: mondelingh rapport sal doen, sulcx veel schaede wegens de re-touren wert geleden.

Onse chirurgijns versoecken oock eenige out linnen want hier groote quantiteit is en wert gebruijckt tot het verbinden van ulceratien van eenige vuile, ende luije soldaten beenen, dat de quade humeuren als dan suyvert.

Ende alsoo de finantie hier al wijt is gestreckt, als uijt de volgende staete sal werden gesien, wenste wel dat met het eerste te sendene gelt vier a vijff hondert gulden in duijten werde toegezonden tot gerieff van elck een; dat alle de schippers van het vaderlandt vertreckende werde verbode geen geweer voor haere reeckeninge, ofte op vracht voor planters ofte opgesetenen alhier over te voeren, sonder kennisse van de Societeyt, op pene van confiscatie, en corporele straffe, ofte boete, bij haer Ed: Gro: Achtb: aldaer te statueren, alsoo ick bij dagelijckcxse experientie bevinde, het selvige wert gedaen, de welcke alhier werden genegotieert onder de Indianen voor Indiaensche slaven ende slaeffinnen, welcke geweer meesten deel door onse vijanden wert getrocken.

Can oock sonder dissimulatie niet laeten passeren, het geene strijdende soude sijn tegens mijn naturel, soo ick sulcx dede, hetgeene mijn seer lieff ende aengenaem soude sijn geweest indien ick diergelijcke door haer Ed: Gro: Achtb: missive daervan notitie ende verwittinge hadde gekregen, volgens het versoeck aen UEd: Gro: Achtb: op mijn vertreck gedaen, ick verwacht

hadde soude geschieden in voorvallende gelegentheijt van het geene ick verstaet door Sr. Nooten qualijck geïnformeert sijnde, wert gespargeert, versoekende dat hij Nooten door UEd: Gro: Achtb: magh werden ontboden, ende dit volgende nevens het articul, de papen ende priesters concernerende, magh werden voorgelesen, als mede hier van copije geoffreert ende gepresenteert tot sijner gouverne in het toecomende, om niet te licht quade rapporten te geloven, vertrouwe de redenen van Sr. Nooten chagrijn spruijtende sijn. Eerstelijck den ontvangh van de quade tijdinge van het verlies van sijnen hoeker, volgens het seggen van den schipper alhier aen hem verboden in geene compagnie te vaeren, maar sijne reijse soo seer doenlijck voort te setten, als heeft gebleecken door sijne gepresipiteerde vertreck uijt Texel, hebbende niet anders geweten ofte soude nevens ons in compagnie hebben gevaeren, ende naederhand door hardt weder in Engelandt sijnde ingelooopen sigh novijt ¹⁾ bij Theunis Tange oock in Engelandt gerelaxeert, heeft wille voegen; soude in sulcke cas hem niet weijnigh hebben te reprocheren; hier bij gevoeght de onverschichtigheijt van sijnen schipper, van een vreemt schip tot vier a vijff verscheijde reijse aen sijn boort te laeten comen ende het selvige te espioneren, sijnde de verschreve schipper volgens bericht van de passagiers de gantsche reijse altijt droncke geweest, sulcx een quade verkiesinge door hem gedaen; ten tweede dat de vrachten van sijne scheepen soo hoogh wegens de retoeren niet en werden gecargeert; ten derden dat hij hier naer ouder gewoonte de marckt niet en set wegens alle coopmanschappen, oock dat sijne scheepen hier soo haest niet vlodt en raecken als wel pleghten, seer qualijck geraden sijnde om soo een onverstandigh dier, dat alleen de gestaltenisse van mensche heeft, noghtans sijn broeder is, voor schipper op sijn schip te stellen, die met elckeen van de planters over hoop leght, sulcx dat sonder de Suijckerboer hij hier in de reviere met het schip soude hebben moeten blijven verrotten. Wat sijne accusatie belanght, is seer qualijck ende valschelijck geïnformeert, van dat eenigh verbodt soude sijn geschiet wegens eenige inladinge van scheepen, veel minder voor de volle ladinge ende afschepinge van de St. Piter, maer wel dat geene scheepen eenige ongekeurde suiijkeren soude mogen inladen, volgens placcaet haere Ed: Gro: Achtb: dies wegen toegesonden.

Wat belanght de incomende goederen van twee en een halff

¹⁾ Blijkbaar verschrijving voor: nogh.

per cento is waerachtigh, dat sulcx ben pretenderende van alle de goederen die alhier indistinctelijck werden vercocht, wegens waeghgelt, volgens de uijtdruckelijcke woorden van het Octroij, waer over met den voornoemde Noten hebbende in het vaderlandt gediscoureert en gecontesteert, eene weddinge tusschen hem ende mijn is gevallen van eene collatie van tien ducats, in presentie van sijn eijgen schipper hier in de reviere leggende, bij de wandelinghe de Suijckerboer benaemt, die hem aen de wijncoop hielt, hij Noten naer eenige weijnige dagen ondersoec bekentenisse heeft gedaen van verloren te hebben; door welcke contestatie toen ter tijdt de saecke op de Beurs sijnde gecomen onder de Jooden, die voor eene kleijne helft ofte eene groote derde part in de colonie sijn geinteresseert, gesamentlijck het selvige hebben toegestemt, waer van de heer Perera, als oock present sijnde, getuijgenisse soude connen geven, oock bij de heeren met attentie het vierde articul hercaut sijnde, tot het eijnde toe niet anders en sal connen werden ende moeten verstaen oock anders oock niet practijcabel soude sijn, verhopende ende niet twijffellende, ofte voor den ontvangh deses al sal sijn geschiet uijt crachte van mijne vorige schrijvens ende advijsen duijdelijck is geexpresseert.

Wegens het inbrengen van paerden uijt Nieuw-Nederland, hebbe daerover reets in het lange ende breede geschreven, hoe ende op wat voet sulcx is geschiet, sijnde het selvige voor mijne comste alhier bij requeste van eenige ingesetenen alhier versoght aen den Raet ende tot hondert en vijfftigh geaccordeert ende geconcenteert, waervan een schip in mijn tijt is binnen gecomen met ontrent de vijfftigh, hebbende als doen versoght hoe mijn in het toecomende in dat off diergelijck geval soude gedragen, niet hebbende redelijck, billijck, nogh met de interesse van de colonie geoordeelt over een te komen het selvige terugge te senden, uijt mindere matterie en redelijckheijt met Engelandt oorloge sijnde ontstaen met vergoedinge van schade ende interesse, waertoe ick geene redenen sal geven maer soo veel doenlijck voor waghten.

Hoe ende op wat eene maniere hier nogh in mijne absentie, ick op de toght sijnde, een Engels scheepje van Barbados is binnen gecomen, hebbe de heeren daervan oock geïnformeerd: hebbende naer redelijckheijt mijns oordeels niet anders connen ende behooren te doen buijten dat hier groot gebreck sijnde necessiteijt een wetbreecker is; oock hij vertreckende hem hebbe aengeseght, ende gewaerschoudt hier niet meer te coomen, ende andere tot

voorcominge van haere schaede mede te waerschouwen dat haer dese negotie ende vaert verboden ende gesloten was.

Wegens de qualiteit van de Nieuw Nederlantsche paerden sie ick Seignoor Noten voor een betere coopman aen als wel roscammer, Haere Ed: Gro: Achtb: verseeckerende dat het de beste sijn, die hier werden gebraght, jae selfs in het vaderlandt meerder soude gelden dan hier werden vercocht, oock geene gelijkennisse en hebben met alle andere, die hier werden gebracht; oock de paerden hier soo nootsaeckelijck, dat hier meer dan tien meulens bij gebrek van paerden ende beesten gants stille staen tot merckelijcke schade van de particuliere als van de Societeyt en de commercie wegens de retouren van de scheepen, sulcx dat regh-tevoort van wat geweste het oock moghte wesen hier nu werdende ingebracht, een getal van een, twee à drie hondert soo paerden als beesten ende schapen, sij seer welcom soude sijn, ende ick dien aengaende op geene ordres soude blijven affwaghten, maer door de providentie beschickt ende toegesonden soude oordelen, ende seer graegh ontfangen soude, sonder welcke aenqueeck men hier altijt in groot gebreck ende miserie sal blijven leven van verversinge, dat hier de eenige oorsaecke is van de quade reputatie die het landt heeft gekregen van ongesontheit, daer alles hier seer wel voort set ende voortteelt.

Vorders dat de onderofficieren, ende soldaten geen rantsoen soude hebben ontfangen, can niet oordeelen dat can werden bedoght, veel minder geseght ofte geschreven, niet een eenigh soldaet sullende werden gevonden ofte heeft het selvige nevens onse bootsgesellen genoten, meerder als seeckerlijck cunnen consumeren, sijnde notoir dat het overschot hier dagelijcx bij haer is vercocht geworden waer tegens ick genootsaecht hebbe geweest, het selvige bij trommelslagh te verbieden; Capiteijns, Luijtenants, onderluijtenants en vaendrager hebbe het selvige niet genoten, haere Ed: Gro: Achtbare intentie sulcx niet en sijnde geweest nogh oock het mijne niet en is, sullende tot die employen eere-lijcke luijden genoegh vinden, die met die besoldinge haer sullen vergenoegen; uijt de nevensgaende staet sullen haer Ed: Gro: Achtb. pertinent alles cunnen sien, sulcx soodanige clachten op een quade moer gebrouwen leggen, soude versoecke hij moghte gevraeght werden ende geordonneert, te seggen door wie hij dese informatie heeft becomen, om nae eene naeuwkeurige informatie sulcke callomnieuse menschen te brandtmerken naer behooren andere tot exempel, en soo de saecke anders werde bevonden als ick hier in schrijve, concentere dat bij druck aen alle de hoecken

werde aengeplackt, dat ick een guijt, ende leugenaer ben, daer mijn de goede Godt sal voor bewaren, hebbende voor soodanige menschen altijd een haet ende affkeer gehad; en hoe weijnigh sijne onverstandige conduiten cappabel is geweest, eenighsints mijn tegens hem te verstooren sal blijcken, dat ick nogh gisteren hebbe ordre gegeven tot inschepinge van ses en dartigh, a veertigh oxhooffden suiijcker tot inladinge van de Harder om hem dese occasie niet te laeten versuijmen van sulcke capabele scheepen, wel wetende dat het hem leet sal sijn soo lichtvaerdigh te hebben geloofd, waermede ick het hem van harte vergeve; Versoecke oock in het toecomende door UEd: Gro: Achtb: openhartigh, ende cordaet in diergelijcke voorvallende occasien te werden uijt de eerste handt geïnformeert, anders reghtuijt, de drommel moght'je dienen; Ick hebbe alle mijn leven gestudeert ende getracht een eerlijck man te wesen, ende daer voor gepasseert, verkeerde ende cromme wegen hebben mijn altijd een grouwel geweest ende wat eerlijck, redelijck, ende rechtvaerdigh is, sal ick onder Godts genadigen zegen betrachten als ick altyt hebbe gedaen tot noghtoe, onbeschroomt en ongeroemt gesproken, en hadde ick anders gedaen soude voor eenen beteren hovelingh hebben gepasseert; het is mijn leet genootsaecht te sijn geweest dese mijn portraict te maecken, soo ben ick gemaect en groot geworden, ick ben te out om te veranderen, ick en ben hier niet gecomen om bij een ondeugende hoop ondeugent te worden, maer te trachten door goede exempelen, vermaningen, ordonnantien ende straffen de deught levendigh te maecken ende te doen verrijzen, Ick dancke Godt dat niet te vergeeffs is geaerbeijt, en soo het niet en is lieffde tot de deught, dat ongebondenheijt ende schandaleuse goddeloosheijt dagelijcx publicquelijck en wert gepleeght, ten minste is het uijt vreesse van de straffe, hopende dat de rest metter tijt wel volgen sal, sijnde de onstuymige buijen al overgewaeijt, ende de colonye volcomelijck tot bedaertheijt gebracht, volgens de verseeckeringe die ick UEd: Gro: Achtb: op dat sujet door mijne voorgaende brieven hebbe gedaen gehad, waervan ick nu dagelijcx danckbaerheijt van de planters, reeders, ende schippers te gemoet sie, jae van seignoor Noote selfs als hij reght sal sijn van de waerheijt uijt de vruchten ende provenuen der selvige geïnformeert, gelijk ick niet en twijfele, ofte door de reets ingecomene scheepen, ten desen sal sijn geschiet, ende met de dese geperfectioneert; met dit kleijn adviesjen sal ick sluijten dienende tot gouverne van de reeders sulcx wel diende gespargeert en gedivulgeert, dat de schippers

alleen oorsaeck sijn geweest ende sijn van de sleghte negotie ende meenightvuldige clachten van de reeders wegens de slegtheijt der suiijckeren, als mede van de quade betalinge uijt oorsaecke, dat om metter haest haere ladinge te becomen ende malcanderen de loeff willende affsteken, gaven sij de planters qualijck de tijt om de suiijckeren te vaten en hoe sleght de suiijckeren oock moghten sijn, sijnde voor reeckeninge van haere reeders, volstonden sij met te seggen: daer is een oxhooft suiijcker, namen oock deselvige sonder wigte aen voor 710 pond en watter minder op haere aencomste wert bevonden, wierde aen de leckasie geimputeert, den schipper voor sijne particuliere ingebrachte goederen het geene hij ten duersten hadde vergoght was voor sijne reeckeninge als mede de beste ende contantste suiijckeren, de restanten bleven tot lasten van de reeders tot fondement van te reverteren, ongetwijffelt haere reeders met die scheijn blindoeckende, dat op haere wedercomste die daer soude gereet staen en een groot gedeelte van haer retoer maecken, alwaer een kleijn cargasoentie bijgevoeght sijnde, sij eene spoedige reijse soude maecken, haere reeders altijt aen dit lijntie van uijtstaende schulden houdende, ende den schipper op die voet altijt anderhalff, twee, en drie centjes hebbende gewonnen, ende dickwils voor haere reeders met de Cous op het hooft te huijs sijn gecomen; het langhduerige hoge water heeft het malen gants belet, ende consequentelijck het depecheren van de scheepen grootelijcx geretardeert.

Alsoo ick nu oock hebbe sorge gedragen, dat op alle de vaten de tarra wert gebrant, wil ick verhopē dat UEd: Gro: Achtb: sullen die op die voet aennemen alle pretext cesserende van froude ende trouwloosheijt.

De roervinck van dese quade geruchten vertrouwe van de Suiijckerboer te comen, die nu het meeste contentement ende vergenoegen daerover thoont te scheppen en te nemen, versoecke oock dat alle de aencomende schippers binnen mogen staen ende ondervraeght worden, wat redenen van claghten sij tegens mijn hebben en wat haere oordeels van nieuws ingevoert is tot schade van de negotie ofte van de colonie, en dat oock in Zee-landt en in andere plaetse onses vaderlants magh werde geobserveert, opdat alle quade geruchten van dit(?) mogen komen hoe eer hoe liever te cessen.

De stierman van het schip de Sint Jan, Claes Gerritse Doele in eenige ongelegentheijt sijnde geraeckt, importerende de schaede ontrent de hondert en vijffth gulden wegens eenige gepretendeerde versuijm ende onachtsaemheijt bij hem ende eenige ma-

trosen van het voorzegde schip gepleeght, het welcke nogh niet en heeft connen werden uijt gewesen, soude mijn versoeck sijn haer pro rato bij provisie wierde tot concurrentie van die somme ingehouden tot naeder onderricht, het welcke sonder uijtsel sal werden gedefinieert bij de naeste Coert, die wesen sal den eersten maendagh in September;

Referere mijn verders aen de missive ende reeckeninge van den commies Bruijser, wegens de slaeven ende retouren als verdere cargen van het reverterende schip de St. Jan, welcke naer gesien hebbende, hebbe bevonden te quadreren ende overeen te comen, hope in het toecomende de andere nogh corter expeditie sullen becomeen; recommandere noghmael dit schip niet meer te emploijeren, de planters wegens sijne quade reputatie van geledene rampen het selvige rouwende; hebbe oock geconcenteert aen den apotecar Bilderbeeck sijn huijsvrouw het repatrieren ten costen van de Societeyt, alsoo den doctor die haer man en haer hadde aengenome onderweegh is comen te overlijden sulcx dese twee in een slecht parket sijn blijven steecken, sullende hier mede eijndigen naer praesentatie van mijnen onderdanigen dienst verblijve

Edele Groot Achtbare Heeren
 UEd. Groot achtbare onderdanigen dienaer
 C. VAN AERSSSEN VAN SOMMELSDIJK
 sedert de blanc seings.

Actum Suriname den 24 Augustii 1684.